

Movemento
polos dereitos civís

www.movemento.org

A Coruña

golpear contra o que se mova

A Coruña

1. Un cambio de tendencia

Nos últimos anos estamos a asistir a múltiples cargas inxustificadas na cidade da Coruña, que foron a resposta común perante todo tipo de mobilizacións cidadás e que sempre foron abertamente apoiadas e respaldadas pola Delegación do Goberno e polo Concello da Coruña, ambas responsabilidade do Partido Socialista. Esta tendencia na cidade da Coruña supera amplamente a rexistrada na época do aznarismo, en teoría un terreo en principio máis propicio para o recorte de liberdades. Visto con perspectiva, cabe interpretar que unha das notas fundamentais do modelo de goberno da longa etapa do *vazquismo* foi a construción dunha imaxe de cidade modelo, non-conflictiva. En consecuencia, o concello do *vazquismo*, non sen intelixencia, preferiu empregar sempre fronte ás mobilizacións sociais o silenciamento, fronte a unha utilización da forza policial que, á marxe doutras consideracións, outorga visibilidade aos conflitos. Sexa como for, os actuais responsábeis de Subdelegación e Concello carecen non só da exiñbel sensibilidade democrática, senón tamén da intelixencia táctica da etapa *vazquista*.

O 14 de maio de 2004, o delegado do Goberno en Galicia, Manuel Ameijeiras, entregaba na Coruña aos novos subdelegados do Goberno nas catro provincias galegas os seus respectivos nomeamentos provisionais para o cargo, que despois se converterían en definitivos. O nomeamento, dependente da libre designación de Ameijeiras, recaía no caso da Coruña en Obdulia Taboadela Alvarez, licenciada en Ciencias Políticas e Socioloxía e profesora desta titulación carreira na universidade da Coruña.

O feito de ministrar Socioloxía na Universidade non impediu que a subdelegada aplicase as cargas policiais contra todo tipo de movementos sociais -que moi ben poderían ter sido estudados nas súas aulas- desde que tomou posesión do cargo; por outra banda, ser representante público do Estado non lle impediu por exemplo ironizar sobre a lexislación lingüística, xa que nunha entrevista co gallo da súa inclusión na candidatura socialista na cidade herculina, afirmou entre risos que “cada uno debe decir el topónimo como quiera”.

En reiteradas ocasións distintos organismos e entidades teñen pedido explicacións e demisións á Delegación do Goberno, ou mesmo investigacións sobre os procedementos e a proporcionalidade das actuacións, sen que haxa nengunha resposta. Especialmente preocupante é a actitude do presidente da Deputación da Coruña, que se ten manifestado reiteradamente favorábel a este tipo de resposta violenta perante os conflitos sociais.

Manifestantes nacionalistas, antimilitaristas, traballadores inmigrantes, bombeiros, siareiros de fútbol, funcionarios municipais ou traballadores do telemarketing sufriron unhas actuacións violentas da Policía Nacional ao mobilizarse na rúa de distintas formas, sen que as administracións intercedesen para solucionar os conflitos laborais, políticos ou sociais, que

son o trasfondo real que explica a mobilización, e optaron pola criminalización e a utilización da forza policial de forma inxustificada e para casos nos que non estaba previsto.

tificada e para casos nos que non estaba previsto.

1.1 Breve historia do pasado máis recente

9 de abril de 2005: contra os antimilitaristas

Dúas furgonetas de antidisturbios reprimiron unha concentración antimilitarista, convocada pola Asemblea Aberta contra o Desfile Militar, como unha das primeiras iniciativas de rexeitamento á presenza dos exércitos españois en Coruña con motivo do Día das Forzas Armadas no 28 de Maio. Dez persoas foron contusionadas e unha detida con cargos de resistencia á autoridade, que vén de ser absolta, sen que se apreciase indício de delito algún, por un xulgado de instrución da Coruña.

A Policía Nacional impediu que a marcha, na que participaban arredor de 100 persoas, discorrese pola calzada, forzando as e os participantes a discorrer por rúas peonís en boa parte do traxecto. Xa en María Pita, onde remataba a mobilización, un grupo de manifestantes tentou colgar dúas faixas, momento en que os antidisturbios tentaron identificar e deter as persoas que pendurasen as faixas. Ante a fuxida das mesmas, os efectivos decidiron cargar contra os concentrados, tirando varias persoas ao chan e provocando contusións en dez dos asistentes á protesta. Un manifestante era detido por un axente de paisano de entre os que se atopaban nos arredores do acto, introducíndoo nun furgón policial durante dúas horas. Rexistrouse unha disputa sobre a “propiedade” do detido entre axentes antidisturbios e policías españois que se atopaban nun vehículo zeta próximo. Dúas horas despois, quedou en liberdade cos cargos dos que acaba de ser absolto.

12 de outubro de 2005: contra os manifestantes nacionalistas

O 12 de outubro do 2005, “Día de la Raza”, o Concello Coruñés colocou unha bandeira española de grandes dimensións no Paseo Marítimo. Organizouse unha concentración de pro-

testo cidadá que foi acordada pola Policía Nacional, dentro dun gran despliegamento policial. A Policía española cargou en dúas veces, primeiro nas proximidades do Hotel Riazor, deixando varias persoas feridas, e a continuación na Praza de Pontevedra. Rexistrouse un enfrontamento, inicialmente verbal, entre os asistentes ao acto municipal e os participantes na manifestación, e interveu a policía, cunha nova carga contra os manifestantes na que varias persoas resultaron contu-

sionadas e se procedeu a detención dunha persoa, militante independentista.

Entre os asistentes ao acto municipal atopábanse os fascistas de Democracia Nacional, que no seu web orgulláronse de asistir á homenaxe á súa enseña, e afirmaron que “el acto transcurrió con normalidad, excepto los descerebrados intolerantes independentistas de extrema izquierda demagógica; en esa comparsa también estaban los homosexuales”, que aplaudiron a intervención de forma elocuente: “Fue precisa una carga policial contra los cachorros del terror que intentan imponer el pensamiento único oficial de la progresía”.

Posteriormente, o fiscal exixirá 18 meses de cadea para o impudado e unha multa de 560 euros. Distintos colectivos independentistas denunciaron unha campaña de criminalización e o MpDC denunciou a absoluta desproporción da pena en función do suposto delito cometido.

1º de maio de 2006: contra os manifestantes da FAG

O 1º de maio de 2006 transcurría, no medio do silencio informativo, unha manifestación convocada pola Federación Anarquista Galega, xa con Javier Losada como alcalde da cidade. A carga acontecía no medio dunha Rúa Real ategada de xente, no centro da coruña e nun día non-laborábel. Unha carga que tivo moito de improvisación e concluíu coa reprimenda dos mandos policiais aos axentes que empregaron a forza, no medio da protesta dos manifestantes e de boa parte da cidadanía circundante, molesta polo emprego da violencia.

29 de agosto de 2006: contra os traballadores inmigrantes

O 29 de agosto do 2006 a Policía Nacional, coa colaboración da Policía Local, organizou un dispositivo coa presenza de axentes de paisano, furgóns, motocicletas e automóbiles para

pechar por completo a Rúa Real, nunha hora na que estaba ategada de xente, e detivo 16 persoas, todas elas inmigrantes, que cada noite despregaban diversas mercadorías na rúa, coa excusa de por fin á presunta venda de música pirateada; porén, a operación tamén incluíu os que vendían pezas de artesanía elaboradas por eles propios, e mesmo amigos que se atopaban nese lugar non momento das detencións. Para rematar, foi precisa a presenza de varias ambulancias para atender os feridos e varias persoas que simplemente paseaban polo lugar testemuñaron que chegaron a temer pola súa propia seguridade, e que mesmo recriminaron á policía a súa acción, con frases recollidas por diversos medios de comunicación como “só lles faltou entrar con tanques”.

O Movemento polos Dereitos Cívís dirixiuse o ano pasado á Delegación do Goberno en Galiza para solicitar o esclarecemento desta actuación claramente desproporcionada. Na resposta achegada pola Delegación do Goberno afirmábase que o modus operandi fora “axeitado”, pero en canto o MpDC solicitou unha copia dos informes solicitados ou das investigacións realizadas para comprobar se a actuación foi correcta, a nova petición foi remitida á subdelegación do Goberno en A Coruña sen que se remitise ningún informe escrito, polo que

existen serias dúbidas sobre o feito de que se chegase a iniciar unha investigación interna.

13 de decembro de 2006: bombeiros da Coruña

O 13 de decembro do 2006, cinco bombeiros resultaron feridos e outros dous detidos tras unha carga policial durante un acto para exixir a sinatura dun novo convenio laboral no Consorcio Provincial Contra Incendios e Salvamento da Coruña, despois de seis meses de conflito e protestas continuas da plantilla dos parques comarcais de Arteixo, Arzúa, Betanzos, Boiro, Carballo, Ordes e Ribeira. Os feitos producíronse a primeira hora da mañá, cando medio cento de bombeiros acudiron á sé da Diputación da Coruña, onde se reunía a dirección do Consorcio para debater unha proposta laboral. Os feitos precipitáronse cando todos os bombeiros intentaron acceder ao rexistro, tras esperar sen éxito durante máis dunha hora que se lles permitise entregar un escrito de protesto polo atraso na aprobación do convenio colectivo.

A policía impediulles a entrada e cargou sobre eles utilizando a forza, resultando feridos cinco bombeiros e dous detidos.

O presidente do organismo público, Salvador Fernández Morera, expresou ao término da reunión a súa «agradecimiento»

á Policía Nacional. Moreda non só defendeu a actuación policial senón que condenou os agredidos, denunciando o «uso da violencia e da forza» por parte dos bombeiros, a quen acusou de «intentar entrar violentamente» na sé provincial, e mesmo formulou acusacións tan ridículas como que «algúns sabían que si se ía aprobar o convenio».

De novo houbo diversas reaccións sociais e políticas que non influiron na Delegación do Goberno: os tres sindicatos representados no comité de empresa denunciaron a carga policial «ilegal, desorbitada e abusiva» e exixiron dimisións; o BNG preguntou no Congreso se o Goberno coñecía a “desmesurada actuación da policía”; o MpDC exixiu explicacións á Delegación do Goberno na Coruña.

28 de decembro de 2006: siareiros de Galiza

O 28 de decembro de 2006 celebrábase na Coruña unha manifestación nacional da plataforma Siareir@s Galeg@s, para reclamar unhas seleccións deportivas propias, oficiais e estábeis, para Galiza, o mesmo día que se xogaba no Estadio de Riazor o Galiza-Ecuador.

O itinerario da manifestación, que partía desde o Campo da Leña até o estadio, foi modificado pola propia Delegación do Goberno, nunha proba de escaso raciocinio, de xeito que pasase ao carón da xigantesca bandeira española que fora colocada de novo no Orzán tan só hai uns días, despois de que un temporal a derrubase. Así as cousas, a marcha decorreu con total normalidade até que a Policía Municipal desviou os manifestantes desde a Praza de Pontevedra até o Paseo Marítimo, apesar de terse solicitado outro percorrido, e a marcha coincidiu coa bandeira, onde comezou a agresión policial.

Un grupo reducido de persoas intentou rubir polo mastil da bandeira española instalada na Coraza do Orzán para arriala, momento no cal varios axentes baixaron das furgonetas e bateron contra o conxunto de siareiros manifestantes e tamén contra toda a cidadanía que paseaba tranquilamente polo Paseo Marítimo a esa hora. Os axentes subiron as furgonetas á Coraza, e despois continuaron nestes vehículos por parte do paseo a unha grande velocidade, poñendo en risco a integridade das persoas que alí se encontraban. Coa intención de seguir dispersando os siareiros continuaron coas furgonetas até o edificio do Playa Club, e houbo xente que se tivo que arriñar ás paredes do edificio, nas proximidades da entrada á cafetería, para evitar seren alcanzados pola policía, que

tamén disparou pelotas de goma. Un fotógrafo resultou alcanzado por unha porra da Policía Nacional, ademais dos feridos entre os protestantes. Como consecuencia da carga policial, non se puido pechar a manifestación coa lectura dun comunicado, e a mesma quedou disolta e dispersa.

13 de marzo de 2007: funcionarios municipais

Na madrugada do 13 de marzo de 2007 a Policía Nacional, de novo coa colaboración da Policía Local, desaloxaba uns funcionarios que levaban un día acampados despois dun ano de conflito para exixir unha valoración digna dos seus postos de traballo. No conflito, trinta funcionarios foran expedientados e acusados de “extorsión” e “sabotaxe” polo alcalde e a portavoz municipal do PSOE.

Os traballadores municipais decidiran acampar no Obelisco ás sete da tarde do 12 de marzo. Pouco antes, xa estaban custodiados por unha desmedida presenza policial. Pese a esta coacción, os funcionarios/as optaron por seguir adiante con esta medida de protesta e indicaban que permanecerían no lugar até o 27 de maio. Os funcionarios, a propia xente presente na zona e familiares dos traballadores organizaran un cordón humano para evitar que a policía impedise a instalación do campamento.

O desenlace produciuse pouco antes da unha da madrugada do 13 de marzo, cando unha morea de antidisturbios desaloxaron pola forza o campamento, rachando as tendas de cam-

paña e abalanzándose sobre os presentes, ignorando, mesmo, o risco de esmagar as persoas que se atopaban no interior das tendas.

O presidente da Deputación da Coruña, quen debiera interceder por unha solución ao conflito, pasou ao longo do día en dúas ocasións pola acampada para soste miradas desafiantes cos traballadores.

15 de marzo de 2007: Contra os traballadores do Telemarketing

O 15 de marzo de 2007, a protesta dos empregados de Atento tras o despedimento de 179 traballadores rematou nunha

nova carga policial. Cinco persoas foron atendidas en centros sanitarios, entre elas unha delegada da Coordinadora Unitaria de Traballadores do Telemarketing; a un manifestante foille diagnosticada unha fisura nas costelas como consecuencia dos porrazos. Os axentes da lei ensañáronse especialmente contra os delegados da Coordinadora Unitaria de Traballadores de Telemarketing e o comité de empresa de Atento Coruña, e varios axentes de antidisturbios atacaron con porras a delegada da Coordinadora ao ver que esta portaba un megáfono. Ademais das persoas que acudiron a centros médicos, outras tantas resultaban contusionadas tras a carga.

O deputado do BNG no Congreso Francisco Rodríguez presentou varias preguntas dirixidas ao Goberno español en relación con esta actuación policial. En concreto, preguntoulle ao Goberno de Zapatero “se tiña coñecemento da desmesurada carga policial que efectuaron os antidisturbios contra os traballadores/as de Atento”, ou se ía abrir unha investigación por estes feitos ou se vai pedir responsabilidades ao respecto. O deputado nacionalista lembrou ao Executivo español nas súas interpelacións que “non é a primeira vez que axentes da policía na Coruña se extralimitan na súa actuación contra traballadores/as que exercen os seus lexítimos dereitos a manifestarse en protesta polas súas situacións laborais”.

A CIG exixiu a dimisión inmediata da subdelegada do Goberno español, Obdulia Taboadela, incluída nos postos de saída da candidatura socialista ao Concello da Coruña. O alcalde da Coruña reuniuse cos traballadores e apoiou as súas demandas laborais, mais non valorou a carga policial.

1.2 Unha actuación con respaldo institucional

Dentro deste cúmulo de actuacións policiais desorbitadas, podemos advertir un énfase do Goberno en reprimir a mobilización social na cidade da Coruña. Non se pode escapar á nosa análise que este tipo de protestos populares son frecuentes tamén noutros lugares da provincia da Coruña –nomeadamente no caso de Santiago de Compostela, polo feito de ser a capital da Comunidade Autónoma-, baixo o mando da mesma subdelegación, sen que se constate un modus operandi tan intenso e restritivo contra os dereitos fundamentais.

Por parte da Delegación do Goberno dáse un absoluto respaldo a estas actuacións, sen que se inicien nen sequer investigacións ou se recaben informes internos para examinar

a proporcionalidade. O Concello da Coruña tamén colabora activamente, por medio da utilización da Policía Local como complemento ás forzas da Policía Nacional, sen que responsables policiais ou políticos cuestionárense en ningún dos casos mencionados o proceder.

2. Valoración xurídica do emprego da forza por parte de axentes policiais

Seguramente un dos avances civilizatorios fundamentais da Modernidade ten sido a suxeición do emprego da violencia a regras xurídicas. Se ben un dos elementos básicos da formación do Estado moderno ten sido a radical distinción da violencia *lexítima* (a utilizada polo Estado, de acordo coas facultades coactivas que detenta, foren policiais ou bélicas) e da violencia *ilexítima* (en liña de principio, a empregada por calquer suxeito e axente social distinto do Estado, coa excepción dos diversos supostos normativamente previstos), isto non significa que o primeiro deses fenómenos non estexa disciplinado por regras xurídicas. Máis aínda, un dos desenvolvementos capitais da orde xurídica durante a segunda metade do s. XX foi o incipiente –e, dito sexa de paso, contradictorio– desenvolvemento dun *Dereito de Guerra*, que tenta suxeitar a regras xurídicas a violencia bélica. En consecuencia, tanto no ordenamento xurídico español como no dos outros estados, o uso da forza por parte de axentes estatais está suxeito a unha disciplina normativa e, xa que logo, pode xerar responsabilidades.

"Por parte da Delegación do Goberno dáse un absoluto respaldo a estas actuacións, sen que se inicien nen sequer investigacións ou se recaben informes internos para examinar a proporcionalidade, coa colaboración activa do Concello da Coruña"

2.1.- A deficiencia conxénita das prácticas policiais no caso español

Un dos postulados fundamentais á hora de avaliar xuridicamente o emprego da forza é que tal utilización só pode ser xustificada, isto é, admisible en Dereito, na medida en que for proporcionada, entendéndose por tal exixencia que se trate do uso da menor lesividade posible. Dito postulado da menor lesividade aparece expresamente previsto no art. 16.2 L.O. 1/1992, sobre *Protección de la Seguridad Ciudadana*, no que se refire a manifestacións e reunións.

Este criterio, verdadeiro avance civilizatorio no xeito de afrontar a violencia estatal no marco dun Estado de Dereito, ten levado a desenvolver prácticas policiais, no eido europeo, mais tamén norteamericano, que tenden a situar o emprego da violencia como a *ultima ratio*, o último recurso, ao que só se pode acudir cando todos os medios preventivos ou coactivos menos lesivos carecen de eficacia.

Deste xeito, a práctica das policía dos diferentes estados da UE en casos en que se precisa a súa intervención, segue un patrón que comeza polo emprego de medios estritamente preventivos (advertencias reiteradas, gravación en vídeo, negociación cos responsables da mobilización), continúa polo labor de identificación de posibles responsables de

infraccións –administrativas ou penais- mediante identificacións videográficas ou documentais –pedido do D.I.-, e conclúe con medidas propriamente coactivas. Non obstante, o emprego destas últimas medidas segue igualmente o patrón da menor lesividade,

de xeito que mesmo en momentos de alto grao de disrupción social o lanzamento de botes de fume e/ou o uso de canóns de auga son a práctica

"As policía do noso estado arrastran unha perpetua carencia en formación en dereitos fundamentais, co que o emprego da violencia corporal asúmese como o primeiro recurso que debe ser empregado no contexto dunha intervención"

dominante. O uso da violencia corporal é, xa que logo, unha práctica sumamente excepcional nas policía dos estados da UE.

Como é obvio, este protocolo de actuación está ausente das prácticas policiais no estado español, mesmo trinta anos despois da conclusión da etapa autocrática. Precisamente esa etapa ten deixado unha deficiencia conxénita nun elemento tan relevante para o Estado de Dereito como son as prácticas policiais. As policía do noso estado arrastran unha perpetua carencia en formación en dereitos fundamentais, co que o emprego da violencia corporal asúmese non como a *ultima ratio*, senón como a *prima ratio*, como o primeiro recurso que debe ser empregado no contexto dunha intervención, apesar do establecido nos arts. 16.2 e 17.1 –que impón a existencia de advertencia previa- L.O. 1/1992. Sendo isto grave, eo aínda máis que os responsábeis políticos acusen, se cabe en maior medida, esa deficiencia, deseñando planos de actuación que contemplan a violencia coa normalidade que non debería ter, e xustificando de maneira corporativa calquer exceso no seu emprego. En suma, o tratamento da violencia policial continua a ser unha das carencias fundamentais do Estado de Dereito no caso español.

2.2. Dereito de manifestación, principio de oportunidade e principio de tolerancia administrativa

O dereito de reunión e manifestación está recollido, como dereito fundamental, no art. 21 *Constitución Española* -CE- (así como, dito sexa de paso, no art. 12 da *Carta de Derechos Fundamentais de la UE*). Se ben o art. 21 CE establece expresamente que o exercicio dese dereito non pode estar sometido a autorización prévia, o propio art. 21.2 CE, así como o art. 8 da L.O. 9/1983, *reguladora del Derecho de Reunión*, dispoñen a necesidade de comunicación previa para a súa realización en lugares de tránsito público. De xeito un tanto contradictorio coa proclamación do art. 21.1 CE, o art. 23 da L.O. 1/1992 considera infraccións administrativas graves a realización de reunións ou manifestacións sen a citada comunicación.

Dado este marco normativo xeral, resulta necesario reflexionar que significa concretamente a consideración como infracción administrativa dunha determinada manifestación que non cumpre cos requisitos previstos na L.O. 9/1983. A diferenza do que acontece coas infraccións penais –delitos e faltas-, que no ordenamento español non están regradas polo *principio de oportunidade*, de xeito que son de obrigada per-

secución (con independencia de que na práctica observemos constantemente a efectiva existencia *fáctica* dunha sorte de principio de oportunidade), as infraccións administrativas están suxeitas a unha lóxica de discrecionalidade na investigación da súa verificación e na súa sanción. Isto, que se basea na menor lesividade deste xénero de infraccións, significa que as infraccións administrativas non son de obrigada persecución, senón que poden ser toleradas cando existan motivos xustificados para tal proceder. Dito postulado non só é especialmente útil para a práctica policial, senón que se asenta nunha racionalidade político-xurídica digna de ser compartida, xa que ofrece aos responsábeis dos departamentos de interior, e mesmo aos propios mandos policiais, a po-

sibilidade de estimar que nun caso concreto outras medidas son máis axeitadas en relación cos intereses xerais –ante todo, coa orde pública, no entendemento máis democrático do concepto- que a persecución e sanción de certos comportamentos potencialmente infractores.

Un postulado nuclear nesta materia é o coñecido como *principio de tolerancia administrativa*, plenamente consagrado no Dereito Administrativo sancionador. En virtude do mesmo, a Administración ten a posibilidade de optar por medidas diferentes da sanción para conxurar condutas infractoras.

A plasmación máis evidente deste acervo xurídico e, en concreto, do *principio de tolerancia administrativa*, son as múltiples reunións e/ou manifestacións que, carecendo da preceptiva comunicación, non son impedidas, perseguidas nen sancionadas pola forza pública. O exemplo máis frecuente nestes días son as concentracións *semi-espontáneas* convocadas por organizacións conservadoras, reaccionarias ou mesmo de extrema dereita, como as realizadas polo *Foro de Ermua* en Madrid ou, noutra orde de consideracións, por *Peones Negros* en múltiples lugares da xeografía galega e española (incluída A Coruña). Ese exercicio da tolerancia administrativa é a regra xeral en relación coas mobilizacións que se realizan en calquer punto do país, con particular relevancia no que fai a unha cidade como Santiago de Compostela, apesar dunha Administración local especialmente celosa na persecución de certas infraccións das ordenanzas municipais. Esa práctica foi tamén a regra xeral, con escasísimas excepcións, na cidade da Coruña, até a chegada dos actuais responsábeis

da Delegación do Goberno, da Subdelegación e do propio concello.

2.3.- As regras xurídicas que lexitiman ou prohíben o emprego da forza policial

Os requisitos que permiten o emprego da forza policial, como consecuencia dunha produción por medio da mesma de resultados lesivos ou incluso luctuosos desafortunadamente frecuente, están plenamente desenvolvidos na xurisprudencia e no saber xurídico españoles.

En liña de principio, cabe pór de manifesto que o emprego da forza por parte de axentes policiais constitue a realización dun comportamento descrito como delicto nas normas que, no noso Código Penal vixente, tipifican os malos tratos e as lesións (arts. 147 e ss., 617 e 621 CP), as coaccións (arts. 172 e 620 CP) e, no seu caso, o homicidio (arts. 138 e ss., e 621 CP). En consecuencia, ese xénero de condutas constitúen, sempre, un indicio de delito. Que tal indicio se vexa contradito e, en consecuencia, que tales comportamentos non constitúan un ilícito penal, depende de que estexan xustificados. A norma que permite esa xustificación é a eximente de cumprimento dun deber (art. 20.7º CP).

Con todo, como é obvio, a eximente de cumprimento dun deber está sometida a un conxunto de requisitos de aplicación, que a xurisprudencia ten desenvolvido, até o punto de configurar unha doutrina consolidada (SSTS de 20/IV/1996, 24/V/1996, 14/II/1997, 21/IX/1999, 30/IX/2000, 31/X/2000, 18/IX/2001, 23/I/2002, 25/IV/2003). Os requisitos son os seguintes:

O suxeito que emprega a forza ten que ser autoridade ou axente da mesma no exercicio do seu cargo, o cal en principio só debería dar lugar a certos cuestionamentos nos casos en que o axente policial se atopa fora de servizo.

O suxeito debe estar legamente autorizado para utilizar a forza no caso concreto, en atención ás súas funcións. Esta exigencia remite, na materia que interesa, ao establecido nos arts. 14 e ss. L.O. 1/1992, que vinculan o exercicio da forza ao mantemento da orde pública, á protección da seguridade cidadá e á persecución de delitos, faltas e infraccións administrativas.

O exercicio da forza ten que ser necesario para o cumprimento das funcións previstas. Este requisito ven engadir unha matización sumamente relevante á exigencia anterior. Se ben o exercicio da forza pode entrar dentro do marco do cumprimento de determinadas funcións, no caso concreto ese emprego pode non ser efectivamente necesario. Se ben o criterio de necesidade é un concepto valorativo, o Tribunal Supremo ten resolto que en supostos como o de apaleamento de manifestantes pacíficos e inmóbiles tal necesidade está ausente (SSTS de 24/V/1996, 14/II/1997).

Ainda sendo necesáριο, o emprego da forza ten que ser proporcionado á gravidade do caso. O criterio de proporcionalidade, como ten sinalado a xurisprudencia do TS (SSTS de 21/IX/1999, 31/X/2000) valórase desde a perspectiva das regras normativamente previstas e, sobre todo, desde o postulado da menor lesividade, xa aludido.

Contemplado con carácter xeral este marco xurídico, a revisión

detida da normativa de referencia evidencia o carácter sumamente excepcional que se outorga no ordenamento español ao emprego de medidas coactivas que impliquen violencia corporal.

Por unha banda, o art. 5.2 L.O. 2/1986, de *Fuerzas y Cuerpos de Seguridad*, establece as regras que os axentes da autoridade teñen que observar cos cidadáns, mesmo con aqueles que se entenda que podan ser potenciais infractores. Nese precepto establécese

que os axentes teñen que *'impe-*
dir, en el ejercicio de su actuación profesional, cualquier práctica abusiva, arbitraria o discriminatoria que entrañe violencia física o moral', que

"A falta de sensibilidad democrática dos responsábeis políticos, a falta de formación policial e unha deficiencia conxénita das nosas prácticas policiais propia da etapa autocrática, teñen colocado as persoas que sufriron a violencia policial á marxe da protección da lei"

deben *'observar en*

todo momento un trato correcto y esmerado en sus relaciones con los ciudadanos, a quienes procurarán auxiliar y proteger, siempre que las circunstancias lo aconsejen o fueren requeridos para ello', e que *'en todas sus intervenciones, proporcionarán información cumplida, y tan amplia como sea posible, sobre las causas y finalidad de las mismas'*. A todo isto engádese que no exercicio das súas funcións teñen que rexerse *'por los principios de congruencia, oportunidad y proporcionalidad en la utilización de los medios a su alcance'*. Unha plasmación concreta deste postulado é que *'solamente deberán utilizar las armas en las situaciones en que exista un riesgo racionalmente grave para su vida, su integridad física o las de terceras personas, o en aquellas circunstancias que puedan suponer un grave riesgo para la seguridad ciudadana y de conformidad con los principios'* mencionados.

Por outra banda, o establecido nos artigos 14 e ss. L.O. 1/1992 no referente á protección da seguridade cidadá e, en concreto, na actuación no marco de reunións e manifestacións, mantense no marco dos mesmos parámetros do Estado de Dereito. En efecto, o art. 17.1 establece que antes de adoptar calquer medida coactiva para protexer a seguridade cidadá teñen que advertir desta circunstancia. Por outra banda, o art. 20 amosa que en casos de potencial realización dunha infracción o que procede non é senón identificar as persoas eventualmente responsábeis da mesma. Toda a normativa de referencia evidencia que a disolución de concentracións, reunións ou manifestacións é unha medida claramente excepcional. De feito, o art. 16.2 permite esa disolución, pero só nos casos previstos no art. 5 da L.O. 9/1983, que son unicamente aqueles que constitúan manifestacións ou reunións delictivas, os que supoñan unha alteración da orde pública, pero só cando se dea perigo para as persoas ou os bens, e aqueles en que se empreguen uniformes paramilitares. Ningunha das concentracións e manifestacións do informe se atopa incurso nestes supostos. A maior abundamento, o propio art. 16.2 dispón que esa disolución de reunións debe facerse *'en la forma que menos perjudique'*.

Esta somera revisión da normativa aplicábel pon de manifesto que os casos que son obxecto deste informe non presentaban as exigencias de necesidade e proporcionalidade no uso da

forza requeridos pola xurisprudencia. Tratouse, polo tanto, de casos de emprego da forza policial non amparados pola lexislación vixente, supostos de violencia inadmisíbeis no Estado de Dereito.

Finalmente, un simples coñecemento xurídico amosa que a falta de sensibilidade democrática dos responsábeis políticos, a falta de formación policial e, en fin, unha deficiencia conxénita das nosas prácticas policiais, arrastrada desde a etapa autocrática, teñen colocado as persoas que desafortunadamente sufriron esa violencia policial á marxe da protección que o imperio da lei e o Estado de Dereito deberían, xa na actuación da Administración, terlles ofrecido.